

Zinātnes komunikācijas procesa nodrošināšanai pielietojamo saziņas kanālu piemēri Latvijā, to iespējas un šķēršļi

Justīne Viķe

*Rīgas Stradiņa universitāte,
Doktorantūras nodaļa, doktora studiju programma "Socioloģija"*

Ievads. Zinātnes komunikācijas procesa organizēšana ir aktuāls jautājums mūsdienu sabiedrībā, nosakot, ka zinātniekiem ir jānodod zinātnisko pētījumu rezultāti arī plašākai nespeciālistu auditorijai. Pēc pētnieka Deivida K. Berlo (*David K. Berlo*) komunikācijas modeļa (*Source-Message-Channel-Receiver*), komunikācijas process tiek nodrošināts ar šādiem pamatelementiem: ziņojuma sūtītājs, ziņojums, kanāls un ziņojuma saņēmējs. Mūsdienu praksē komunikācijas procesā ir svarīga arī atgriezeniskā saite, kas atbild uz jautājumiem: vai un kā sūtīto informāciju ziņojuma saņēmējs ir saņēmis. Šajā pētījumā tiek analizēts viens no komunikācijas procesa pamatelementiem – kanāls, kas tiek izvēlēts ziņojuma nosūtīšanai, organizējot zinātnes komunikācijas procesu.

Darba mērķis. Pēc sekundāro datu analīzes, izdalīt zinātnes komunikācijā izmantojamus kanālu veidus, raksturojot to iespējas un šķēršļus, un identificēt zinātnes komunikācijas procesa nodrošināšanai pielietojamo kanālu piemērus Latvijā.

Metodes. Sekundāro datu vienības ir zinātniskie pētījumi par zinātnes komunikācijā izmantojamiem kanālu veidiem, to iespējām un šķēršļiem. Pētnieciskā stratēģija ir mediju monitorings, identificējot zinātnes komunikācijas procesa nodrošināšanai pielietojamo kanālu piemērus Latvijā.

Rezultāti. Pēc pētnieces Kārenas Bultitudes (*Karen Bultitude*) pētījuma *The Why and How of Science Communication (In Rosulek, P. (Ed.). Science Communication. Pilsen: European Commission, 2011)* rezultātiem, tika izdalīti trīs ziņojuma kanālu veidi zinātnes komunikācijas procesa nodrošināšanai, izšķirot sniegtās iespējas un šķēršļus.

Pirmais no kanāla veidiem ir tradicionālā žurnālistika (laikraksti, žurnāli, TV, radio), kuru izmantojot tiek sasniegta plaša auditorija, nodrošināta augsta informācijas kvalitāte un potenciālās mērķa auditorijas efektīva sasniegšana, tomēr kā šķēršļi ir identificēti faktori, kas saistās ar zinātnieku kontroles trūkumu par to, kā zinātnieku nodotā informācija žurnālistiem tiek interpretēta. Šajā gadījumā ziņojums var būt virspusējs, kā arī var izpalikt mērķauditorijas sniegtā atgriezeniskā saite. Latvijā kā piemērus var minēt žurnālu "Ilustrētā zinātne", Latvijas Radio 1 populārzinātnisko radiožurnālu "Zināmais nezināmajā" u. c.

Otrs kanāla veids ir tiešie (*face to face*) pasākumi (publiskās lekcijas, debates, zinātnes kafejnīcas, festivāli). Izmantojot šos pasākumus, tiek nodrošināts tiešs dialogs starp zinātnieku un auditoriju. Šajā gadījumā zinātnieks spēj kontrolēt ziņojuma saturu, piemēram, precizēt vai papildināt, jo atgriezeniskā saite tiek saņemta diskusiju rezultātā. Tomēr šim komunikācijas kanāla veidam ir šķēršļi, kas saistāmi ar skaitliski ierobežotu mērķauditoriju, kā arī, organizējot tiešos pasākumus, galvenokārt var sasniegt tikai ieinteresētās personas attiecīgajā nozarē. Kā piemērus Latvijā var minēt Zinātnes kafejnīcas diskusijas, Zinātnieku nakts ikgadējos pasākumos, lekcijas "SkeptiCafe" ietvaros, "LU Open Minded" lekciju ciklus u. c.

Trešais zinātnes komunikācijas kanāla veids ir tiešsaistes mijiedarbība (sociālie mediji), ar kuras palīdzību var sasniegt plašu auditoriju, kā arī nodrošināt mijiedarbību starp zinātnieku (ziņojuma sūtītāju) un mērķa auditoriju (ziņojuma saņēmēju), tāpēc sākotnējo saturu zinātnieks kontrolē. Tomēr kā šķērslis ir minams faktors, ka ziņojums var rosināt "tiešsaistes jokotāju" aktivizēšanos, līdz ar to ziņojuma saturs var tikt izmainīts un nodots citām auditorijām. Īpaša uzmanība ir jāvelta, piemēram, sociālo tīklu profilos iekļautās informācijas aktualizēšanai, kā arī zinātniekiem ir nepieciešamas komunikācijas prasmes izteikties skaidri un formulēt galveno ideju par pētījumu rezultātiem, dažkārt izmantojot ierobežotu rakstu zīmju skaitu. Šī komunikācijas kanāla veida piemēri Latvijā ir zinātnisko institūciju un zinātnieku profili sociālajos tīklos, blogi u. c.

Secinājumi. Latvijā, identificējot zinātnes komunikācijas procesa nodrošināšanai pielietojamos kanālu veidus, var secināt, ka sistemātiski tiek izmantoti kanāli, kas saistās ar tradicionālo žurnālistiku un tiešajiem (*face to face*) pasākumiem. Tiešsaistes mijiedarbība, lai organizētu zinātnes komunikācijas procesu, tiek pielietota fragmentāri.

Pētījumu atbalsta Valsts Pētījumu programma 5.2. EKOSOC-LV